

Perez Zagorin, *Rebels and Rulers, 1500-1660* (İsyancılar ve Hükümdarlar, 1500-1660), Cambridge University Press, 1982:

Vol. I: *Society, State and Early Modern Revolution; Agrarian and Urban Rebellions* (Toplum, Devlet ve İlk Modern Devrim; Kırsal ve Şehirdeki İsyanlar), 280 sayfa,

Vol. I: *Society, State and Early Modern Revolution; Agrarian and İsyan; Devrimci İç Savaşlar*, 231 sayfa.

Rochester Üniversitesi profesörlerinden Perez Zagorin, bu çalışmasıyla onaltı ve onyedinci yüzyıllardaki devrim hareketlerinin mukayeseli bir incelemesiyle, devrimin, ihtilallerin, isyanların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak ve bu hareketleri ortaya çıkaran üretici toplumların niteliklerini ortaya sermek amacını gütmektedir. Ve yeniçağın ilk dönemlerinde meydana gelen devrim ve isyanların, daha yakın dönemlerde oluşan devrim modelleriyle açıklanamayacağını ileri sürmektedir. Zagorin, onaltı ve onyedinci yüzyıl toplumlarını düzenli toplum olarak gösteriyor ve modern sınıf toplumundan ayırıyor. Yeni bir örnek devrim türü öne sürerek bunların meydana geldiği tarihi ortamı analiz ediyor: sosyal yapı, siyasi rejim, ekonomik eğilimler, ideoloji v.b. Zagorin'in en ilginç yanı, pek çok tarihinin ve sosyal bilimcinin devrimi yanlış algıladıklarını, kaynağını Marxism'de aradıkları için bu yanlışlığa düştüklerini belirtmesidir. Dolayısıyla Zagorin'in incelemesinde Marxism'in bir eleştirisi de yer almaktadır; yazara göre, devrim kavramını kendi felsefi ve ideolojik motifleriyle aşıl原因an Marx diğer kargaşaların da sorumlusu olmuştur. Marx, devrimleri görkemli hareketler ve devir açıcı unsurlar olarak görmüşse de onu sınıf mücadelesi biçiminde sunmuştur. Ayrıca, geliştirdiği tarihi maddecilik kavramında devrimin sebebinin sadece üretici güçler ve üretim ilişkileri arasındaki sosyal zıtlıklarda aramaktadır. Sınıf farklılıklarının yaratıcısının da bu olduğu iddiasında bulunmuştur. Zagorin, sınıfı inkâr etmediğini, bunun bazı hallerde çok önemli olduğunu ayrıca belirtiyorsa da, onaltı ve onyedinci yüzyıllardaki devrim hareketlerindeki veya isyanlardaki ortak noktaları şu faktörlerde aramaktadır: a) katılanların sosyo-ekonomik durumları, b) isyan hareketinin coğrafi uzantısı veya odak noktası, c) kesin, açık veya imâ edilen şekliyle isyanın amacı ve hedefi, d) isyanın organizasyonunda biçim ve seviye, e) isyancıların inanç ve psikolojik yapıları. Bu değerlendirmeler ve ölçüler içinde Zagorin, beş tür devrim tipi öne sürmektedir: a) genellikle asil ve aristokrat seçkinlere yönelik suikast, b) aşağı tabakadan gurupların şehir seçkinlerine ve yöneticilerine karşı veya şehir cemaatlarının kraliyet ve devlet otoritelerine karşı isyan, c) köylülerin ve başkalarının mülk sahiplerine ve devlet otoritelerine karşı tarım kesi-

mindeki ayaklanma, d) eyaletlerdeki toplumların veya bağımlı ülkelerinin kraliyet merkezlerine karşı dini ve ayrılıkçı isyan, e) asil-lik ve aristokrat önderliği amacıyla bütün krallık içinde krallığa karşı iç savaş.

Çiftçiyi, şehirliyi, eyaletleri ve ihtilal nitelikli iç savaşları konu alan yazar bunların örneklerini sadece batı Avrupa'dan vermiştir: 1562 ile 1598 arasındaki Fransız iç savaşı (veya dini savaşlar), 1566-1609 Hollanda ayaklanması, 1640-60 Stuart hânedanına karşı İngiliz devrimi ve La Fronde.

Profesör Perez Zagorin'in bu kıyaslamalı (ancak belirli ülke ve dönemleri içeren) araştırması çok geniş bir bibliyografyaya dayanmakta olup onaltıncı ve onyedinci yüzyıl Avrupa tarihi için önemli sayılmaktadır. Faydalı olacağı kesindir.

Salih Özbaran